

EL FACTOR DISTÀNCIA

Albert Turull

El confinament per la pandèmia –el primer, el de la primavera, que quan escric això, a mitjan juliol, sembla que estem a punt per a un altre, de tants rebrots com diuen que hi ha– ens va enxampar lluny de casa, o de fet en una altra casa, a l’Alt Vallès. Crec que mai no havia passat tant de temps seguit fora de Cervera, jo que –inútil total, com és obvi– no vaig fer la mili, ni tampoc –per coses de la vida– cap llarga estada a l’estranger, ni per feina ni per vacances (màxim un meset, un i mig a tot estirar); és a dir, que mai no havia hagut de passar, com aquesta vegada, més de tres mesos seguits, cent dies, sense veure la Segarra ni que fos un cap de setmana, un dia, una estona; mai, malgrat que sovint hagi viscut a fora (vers Ponent o, com en la darrera dècada, vers Llevant)... Fins i tot quan, en el trànsit setmanal (laboral) entre el Vallès i Lleida, per manca de temps o perquè era massa a deshora, no podia parar a Cervera, que ve a ser a mig camí, a veure la casa i la família, sempre almenys alientia la marxa del cotxe entre Jorba i el Talladell, i per poc que podia n’abaixava les finestretes, per omplir els sentits, mai fos de pas, amb l’aire, la llum, el cel, el paisatge de la Segarra. Albirar

de lluny les torres de Verdú just des del canvi de rasant de la Corbella, passat Fonolleres (el mateix punt des d’on, en el camí de tornada, es veu per primer cop el campanar de Santa Maria de Cervera), o, si anava per l’Eix, la majestuosa curvatura del murallat de Montfalcó, o una íntima salutació a l’alta vall del Sió, que roman salvada en el darrer alè, podien justificar un trajecte, arribat el cas. Petits rituals privats, en fi, que no gosaria explicar en públic, per pudor, si no fos sota l’empara generosa de Sant Magí.

És estranya, i és dura, la sensació de separació física d’un indret, un sentiment que va més enllà del que és típicament l’enyor. Crec que ara entenc millor els exiliats, els desterrats, els emigrants i els desarrelats de tot el món. Però també permet veure el propi país, la vila pròpia, la casa dels pares, la teva gent, des de la distància. És el *factor distància*, sí, que ens fa sentir pèrdua i alhora clarividència, com si en la tristor de la boira s’amagués una llum insòlita, o com si aquest dolor volgués associar-se, salvant les distàncies, amb el d’un part (“donar a llum”, se’n diu), en tot cas com una nova naixença, com una revelació...

És així que, trobant sense ni buscar-los el lloc i el moment propicis –per exemple a l'alba, quan tota la família dorm i Venus treu el cap entre els primers núvols per anunciar la llum d'un nou dia, o quan aixeco la vista i bado la ment després de massa estona de lectura o de pantalla–, tanco els ulls i veig més nítides que mai les estances de la casa –de la que sempre he considerat i consideraré la meva casa, hi visqui habitualment o no: la de Cervera–, amb cada objecte, amb cada cadira al seu lloc, i podria dir de carrereta on són tots i cadascun dels llibres, milers de llibres, ordenats per temes: aquí literatura catalana, aquí clàssica, aquí memòries, aquí història universal, aquí cinema, aquí onomàstica, aquí sociolingüística... i els de Cervera i la Segarra en una vitrina principal, amb portes i vidriera, heretada del pare, i ell segurament dels avis. Dels turulls que fundaren Cal Venturoso, migrants de curta volada, vinguts de Vergós Guerrejat a Cervera, fa poc més d'un segle.

Sense ni obrir els ulls, seguint amb el somieig, endut pel benestar anímic de saber-me a casa, a lloc, surto aleshores al carrer, i reconec cada cantonada i cada façana, algunes d'actuals però moltes d'antigues –reformades o enderrocades fa dècades–, que em són presents com si en pogués apamar la pedra o la fusta endurida, o desgranar el sauló; i de seguida, com si m'hi esperessin, em trobo amb coneguts que segurament no trobaré quan vingui de debò, i amb els amics de la infantesa: el Ramon, el Jordi, el Joan i el Salvador, fins i tot l'Alberto, i el Juan Carlos i el José Luis, que van marxar de Cervera quan encara érem nens i anàvem a jugar al pati dels Padres quasi cada dia,

i volíem fundar un club (i ho férem, però ja sense ells, el 72). No m'és difícil ni estrany, endut així pel vent de la memòria, ulls closos i ment oberta, esbatanada, de retrobar també, amb gran alegria, aquells qui de ben segur ja no hi són, absents per sempre però mai no oblidats...: vet aquí el Toni Nadal, el Fabià Pont, la Blanca Cuadros, el Jordi Darder, el Cisco Sociats, l'Isidor Cònsul, el Claudi Gómez Grau, el Josep Maria Madern, ara retrobat amb la Pilarín Minguell, el Josep Maria Llobet de Nuix, amb els seus pares, la Francina Solsona, el Jaume Ferran, el Jaume Magre, el senyor Duran, que vaig conèixer de nen, de la mà de mon pare... Són tots vius, així, car diuen que hom no mor del tot mentre hi ha algú que en té viva la memòria.

I revise hores concretes, moments precisos, fins i tot en llocs que ja no existeixen, però que estan finíssimament perfilats dins del meu cap, redescoberts en un racó de la fràgil i màgica memòria: la barra de L'Arc, l'emparat d'un racó de muralla anterior a la plaça del monument a la Generalitat, el camí de la Creu dels Orenets, on anàvem de nens amb la iaia Maria a buscar molsa per al pessebre, el pati dels Padres on tantes tardes jugàvem els nens del barri, obert sempre, el Cine Principal, les ruïnes del castell, en estat salvatge encara, amb els pins i tot que coronaven la silueta del Montseré... Reprenc les impressions de la darrera excursió, ja molt malalt, amb el Josep Manuel Seoane, fins a la torre de Saportella, en un any olímpic d'estiu trastocat. Fins i tot la trista gavardina del poeta foll, de cara llarga i ulls absents, s'endevina en l'ombra d'un carreró del call major... Soc nen un altre cop, i soc

Fotografia: Victòria Fusté.

gran alhora. Sol, soc etern, deia un altre poeta: m'és present el paisatge de fa mil anys; car jo ja no soc jo, sinó el fil seguit d'una cadena que ve dels ancestres, ment que se sap i matèria que no es destrueix sinó que es transforma, i que passa per tots els temps i per totes les generacions, i per tots els llocs del món i per tots els racons de totes les cases.

He hagut de ser lluny físicament de Cervera per poder tornar a ser a prop de tot això, tot sol, ulls closos, en la calma d'una matinada a l'Alt Vallès. De ben segur que la vigília i el matí de Sant Magí hi tornaré, i que m'envairan com mai, aleshores, el perfum de l'espígol i el so d'una havanera.

El Regassol, juliol de 2020